

ЦИЈЕНА:

за Црну Гору на годину 10 перп., на по год.
5 перп.; ван земље 15 франака у злату.ЗА ЦРНУ ГОРУ БРОЈ 10 ПАРА
ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ БРОЈ 20 ПАРАЛИСТ ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ И ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:

„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:

„Viesnik“ Cetinje (Montenegro)

РУКОПИСЕ ВАЉА СЛАТИ УРЕДНИШТВУ „ВЈЕСНИКА“
А ПРЕПЛАТУ И ОГЛАСЕ АДМИНИСТРАЦИЈИ
ОГЛАСИ СЕ НАПЛАЋУЈУ ПО ПОГОДБИ

Цетиње, 16. маја

Кисело је грожђе! — могли би, послуже преврата у Драчу, сада да узвикну неки као она лисица, којој су слатки гроздови били високо, изван домаћаја њенога хитрога скока.

Кисело је грожђе!

Арбанија се не да олако окупирати.

Арбанија мора бити самостална, ма да нема, у себи, још ни једне погодбе за независан државни живот. Њену слободу не чувају и даље љубав и способност њених држављана за самосталност, већ само одлука Европе.

Ова Европска указна, готово да не рекнемо наказна, држава имаће све дотле важност указа, док исти не буде, по нужди прилика и снази јачих, замијењен новим, бољим.

Арбанија остаје гдје је — на папиру европских кабинета и на оштрицама мачева оно мало међународних одреда у Драчу, Скадру и Валони.

Дакле, status quo! И сад они, који, ради сукобљених интереса, не даду да се што ново, свјеже и паметно уради, могу да се утјеше status-ом quo, који ништа не значи и под којим се крију и даље зле освајачке намјере.

Арбанија је независна! — увјеравају из Беча.

Арбанија је слободна! — секундирају из Рима.

Арбанија је заједничка европска ствар! — додаје мајка Европа.

Разочаран Рим, изненађен Беч, озлојеђена Европа...

Разочарани и изненађени не успјеше и видјеше, да је Арбанија одиста она Парисова јабука, која ће кад тад закрвити „јадранске савезнице“, а озлојеђени дођоше до увјерења, да је та нова вјештачки створена држава општа европска главобоља. И сама чувена свјетска „мирољупка“ бароница Берта Сутнер налази да је Арбанија крвник општега мира, а не она грамзива суревњивост међу великима.

Бијаху истурили у бојне редове сву силу легијона и оружја и мрко се поглеђиваху, па пошто би подвикнуто, да је Арбанија европска, не талијанска и аустриска, сустигнуше се и жртвоваше најистакнутијега Арбанаса — Есад пашу.

Али се, као последица неуспјеха и преварених очекивања, препунила чаша потајнога иједа, који сада као жуч још више трује узајамне односе арбанашких протектора.

Страсне оптужбе из Рима и жучне одбране из Беча епилог су преврату у Драчу. Узбурканост ће се смрити на површини, док ће у дубини у поправљеном издању пакост и завист изједати основе мира.

Зло с Арбанијом, грђе без ње!

А како би све то друкчије, боље и паметније било, да се пустило да ток историје иде правим путем и да Арбанија не буде тобоже јемство слободе Јадранскога Мора! Три су излаза: или да буде слободна, или

да буде талијанска и аустриска, или да не буде ни једно ни друго. Прва два излаза, кривцом њених заштитница, већ су затворена. А трећи излаз држаће отворен њени сусједи, док год буде постојала опасност да Арбанија постане жртва туђих суревњивости. Ако је Арбанија сада интерес европског мира, она је у много већој мјери интерес безбједности и спокојства својих сусједа. Негативну вриједност, која јој је дана у Бечу, да не буде талијанска, и у Риму, да не буде аустриска, ми на Балкану претварамо у позитивну: да мора бити само балканска.

Арбанија мора бити независна! — то и ми узвикујемо са кабинетима Великих Сила.

Арбанија је европска једино у толико, у колико никад не смије бити ни аустриска, ни талијанска.

Преврат у Драчу и остале тамошње трагикомедије, чије глумце у арбанашкој пријестоници из хришћанских побуда искрено жалимо, док њихове аранжере на познатој страни из политичких разлога осуђујемо, — тај преврат у Драчу биће, као и сви остали, који ће доћи, само мала карика у ланцу неизвјесности због Арбаније.

Кисело је грожђе!

Арбанија је бескрајно далеко и од Беча и од Рима, ма им да је простором близо.

Што даље од њих, толико је ближа себи и свијема нама на Балкану.

Смутње у Арбанији

Цетиње, 16 маја.

Смутње се у Арбанији настављају. Потоњи извјештаји гласе, да се положај није поправио. За сада је јасно једино то: да Европа неће интервенисати и да ни Аустрији ни Италији неће бити допуштено, да учине посебну акцију.

Положај Књаза Вида

Положај Књаза Вида је очајан. И сама бечка Neue Freie Presse држи, да су Књазу Виду дани избројани.

Она, која га тако рећи до јуче слављаше и у звијезде дизаше, данас му окреће леђа. Замјера Књазу што се у преврату у Драчу није показао јунак. Кад су се усташи из Тиране примакли Драчу, Књаз је пред њих послао стране одреде, а он је умакао на талијанску ратну лађу — вели „Преса“. Тај гест — продужава „Преса“ — неће Књазу у Арбанаса прибавити поштовање. Њима је потребан муж одлучан и храбар.

За објашњење тако тешке судбине Књаза Вида, која је одиста достојна жаљења, треба у овој прилици напоменути, да су се у Бечу највише залагали да Књаз Вид буде арбанашки „мбрет“.

У талијанској штампи такође осуђују Књаза Вида. Тамо му, пак, пребацују, да се дао завести од Аустрије и лиши се најбољег својег стуба — Есад паше.

Споредно је, колико су искрене те талијанске оптужбе. Тачно је само то: да је Књаз Вид, као и Есад паша, жртва трвења међу Римом и Бечом. Оптужујући њега, они мисле да умањују своју одговорност.

Захтјев усташа

С усташима, који се у великом броју још једнако налазе пред Драчом, преговара међународна контролна комисија. Захтјеви су усташа тешки. Они траже да Књаз Вид све потпише. Међу захтјевима је и тај, да Есад паша буде помилован и да му се допусти повратак у Арбанију. Други се захтјеви још не износе на јавност. Изгледа да се тичу Књаза Вида лично и да нијесу повољни.

Гарда се вратила

Гарда од 130 католика, које је скадарски архиепископ послао у Драчу да чувају Књаза, вратила се у Скадар. У тешким тренутцима гарда је била позвана да пође противу усташица, јер намјере ових нијесу чисте што се тиче Књажевог живота. На то је гарда изјавила, да она није дошла у Драчу да се бори с усташима, већ да чува Књаза!! Послије таквога одговора дан јој је пасош за слободан повратак у Скадар.

Сазонов о смутњама у Арбанији

Руски Министар Иностранних Дјела г. Сазонов у својем експозеу о спољашњој политици рекао је у Думи о смутњама у Арбанији ово:

Што се тиче Арбаније, ми догађаје у тој земљи пратимо, наравно, са пажњом, коју заслужују, и то, у колико су у вези са сусједним земљама. Арбанија се налази у стању, које се граничи са анархијом.

Енглеске оптужбе

Енглески листови оптужују због смутња у Арбанији највише холандешке офицере и аустриски војни одред.

Лондонски „Делџи Телеграф“, који у све вријеме балканске кризе није био ненаклоњен аустриским интересима, вели у допису из Драча да су смутњу створили у Драчу Аустријанци.

Међународне трупе

Бечки листови јављају, да ће се овијех дана у Драчу искрцати 20.000 војника међународне војске, којом ће зајовиједати један енглески генерал.

Овај се корак нема сматрати као интервенција, већ као заједничка европска мјера у корист мира и реда у Арбанији!!

„Живио Краљ Есад“

Талијански и аустриски листови, који су, природно, о догађајима у Арбанији најбоље обавјештени, по-

што су телеграфске линије из Драча у рукама „јадранских савезница“, јављају из Каваје сензациону вијест.

500 устаника мухамеданаца у Каваји, у средњој Арбанији, продрли су у варош, растјерали чиновнике Књаза Вида и предвођени од једног хоце скинули су са обласне управе арбанашку заставу, згазили је ногома, и на мјесто ове ставили су турску заставу уз бурне усклике: *Живјела аутономија Каваје! Живио Краљ Арбаније Есад!*

Нова странка

У Драчу су арбанашки родољуби основали нову арбанашку странку, којој у програму на првом мјесту истичу:

Потпуно ослобођење Арбаније од туторства Европе. Укидање капитулација. Пријатељство са Великим Силама. Изналажење начина за споразум са балканским сусједима. Сузбијање утицаја страних држава на унутрашње прилике Арбаније. Удаљаване страних савјетодаваца из Књажеве околине.

Парламентарна криза у Србији

Поводом парламентарне кризе у Србији која се тако изненадно и необјашњиво појавила послуже великих националних успјеха у потоњим ратовима, биоградска „Политика“ доноси овај чланак:

„Данас Народна Скупштина треба да има своју сједницу. Парламентарна ситуација заоштрила се последњим догађајима толико, да се сад ништа не зна што ће бити: све зависи од тока и исхода ове сједнице.“

Наш парламентарни живот, млад и незрп, имао је и раније своје кризе и буре, али никада та криза није била тако опасна и, у исто вријеме, тако чудновата, као што је ова садашња.

Мјесто да у току година политичке нарави и парламентарни обичаји постану све блажи и питомији, код нас се, на несрећу, све обратило дешава. Мјесто све веће питоности и културе, ми у парламенту имамо све већу подивљалост. На посљедњој сједници умало што није дошло до батина, а какве све ријечи падају срамота је и цигирати. И кад би све те ружне испаде чинили нешколовани и невоспитани људи било би још и којекако: али најгоре се понашају баш они, који би требали да служе као пример. На посљедњој сједници г. Марко Ђуричић, који је Министар Правде, назвао је цио говор г. Ј. Продановића „низом клевета“, а г. Продановић, који је био министар и који ће то онет бити, рекао је г. Ђуричићу, да је „коцкар и ритков“.

Такве ријечи не доликују ни посетиоцима какве смрдљиве механе крај друма, а камо ли члановима парламента. Партијски прваци употребљавају их једни према другима, бајаги из неког начела, као да се начела не могу исповиједати ријечима културних и васпитаних људи, без грђе и посовке.

И док се, кад Скупштина ради, тако ради, дотле се највише времена у опште ништа и не ради.“

За тијим поменути лист овако завршава:

„И тако се та биједи продужава. Немоћна једна према другој — јер ниједна није довољно јака — немоћне према својим посланицима и члановима, наше политичке странке овим теревенкама компромитују цио парламентарни режим и сиремају један нов, који ће бити још много гори но што је овај, али који ће доћи као праведна казна за ово што се сада дешава. Несрећа је само то, што ће та казна, погађајући парламентаризам, погодити будућност народа и државе.“

Полуслужбена „Самоуправа“ пише:

Радикална Странка, ни по коју цијену, неће више тријети клевете од људи и политичких странака, чије се све кристике противу њенога рада показале као

неоправдане и погрешне. Послије свега што је урадила за народ и државу, она uzdignute главе i са пуним правом тражи у тој држави мјесто, које јој Устав одређује.

Међу тим, не треба се варати. Није данас рјеч о кризи међу странкама; о смјени једне странке, да би на управу државу дошла друга. Рјеч је о пројени режима, у коме је народ имао јун мах да каже своју вољу, и да ради на њеном извођењу; рјеч је о пројени режима који је донио несумњиве и огромне успјехе у свим гранама државног и народног живота, и о инаугурацији другог, који се већ приказује под ауспицијима партијских ценкања и турсисања од стране, која се нијегде у свијету не узима као представник народне воље.

У ком ће се правцу извршити промјена и да ли ће се бучне ријечи и дивљачка хаљавана узети као озбиљније јемство за здрав и напредан живот у држави, него позитивни и велики успјеси, које је донио режим народне слободе, — убрзо ће се сазнати. У сваком случају, и ма каква обрт узели даљи догађаји, Радикална Странка зна гдје је њено мјесто, и знаће и истрајати на томе мјесту. Заборена од рада, али и силно појачана резултатима тога рада, она ће се умјети свјесно да одређује према догађањима, и да у њима достојно одигра своју улогу, као и увијек до сада.

Приликом претреса интерпелације о стању у Официрској Задузи и сукобу између Владе и Официрског Кора, Министар председник г. Пашић држао је подлужи говор, у којем је с између осталог, рекао и ово:

„Господа, која нијесу у опште задовољна са политиком Владином, бирају поједина, обична мала питања, и желе од тога да стварају велики политички капитал без обзира на штетне последице по земљу; отуда је и то дошло, да г. Драшковић, шеф једне политичке странке, упушта се у ситнице, које сте чули, само да покаже како је рђаво стање у земљи, и како постоји неки велики неспоразум и неки сукоб између Краљевске Владе и официрског кора.

Господо, што год ко лично погријеши, па био он официр, па био он чиновник Министарства Унутрашњих Дјела, па био он ма ко, ми смо увијек готови да тога чиновника казним по закону, и ми нећемо никада примити да се од једнога или два случаја баца љага на цијелу земљу.

Опет је пао, као што сте чули, један стари пријекор од стране г. Драшковића на мене и на политику Краљевске Владе. Г. Драшковић кори Краљевску Владу, за што није она водила балканску политику као што ју је водио Данев — зашто није узела став Данева?

Ја сам мислио да г. Драшковић неће никад више доћи на ту идеју и тај пријекор, који је још прије рата са Бугарима учинио овдје у Скупштини, кад је позивао Краљевску Владу „да узме став Данева“. Штедећи г. Драшковића у својој експозицији, последице закљученог букурешког мира, ја сам објашњао тај пријекор који је пао у Скупштини од г. Драшковића уочи рата с Бугарском, јер сам држао да се г. Драшковић увјерио из последица, које су потекле по Бугарску баш из „става Данева“ — да тај пријекор неће никад више поновити, и да ће се старати да се заборави, а оно напротив, г. Драшковић га опет понавља, не водећи рачуна о злим последицама, које

су на Бугарску пале баш због рђавог става Данева и његове балканске политике.

(Милорад Драшковић: Војнички став, г. Председнички)

Војнички став? Војници наши, радећи потпуно у споразуму са Краљевском Владом, били су довољно спремни да мучки напад, који је учињен, славно одбију, и то само благодарем заједничком раду са Владом, благодарем увијавној политици Краљевске Владе.

И ја на завршетку опет понављам да се влада не жали на официрски кор нити има што да примјеђује официрском кору; но шта више она сматра, да је официрски кор потпуно извршио своју дужност, која је на њега полагана.

Не постоји никакав спор између нас и официрског кора, а ако има официра по негде да су незадовољни, ми ћемо са њима поступити по закону ако се они буду упуштали у расправљање политичких питања. Цијела ова дебата која је сврхута, благодарем опозицији, на другу страну, показала је и овом приликом, да је влада потпуно схватила своју дужност: кад сузбија поједине људе и не да, да се њихови неспоразуми између Владе и официра. (Бурно одобравање и плескање на десници)

Иза г. Пашића држао је говор Министар Унутрашњих Дјела г. Ст. Протић, који је, између осталог, рекао и ово:

„На рјеч г. Председника Министарства, шта је радикална странка све до сад радила и на дјелу показала, како у војсци и одбрани народне мисли, и колико се она стара у том погледу, г. Рибарац је одговорно: како није радикална странка оспособила војску за велика дјела која је она извршила, него народ.

То је, господо, допустите ми израз, једна фраза која не казује ништа. Да, господо, народ је оспособио војску за та велика дјела јер је народ најважнији дио у војсци. Али, господо која говоре о војсци, она под тим ријечима као да нешто друго разумију.

Али, господо, и још нешто је ту важно. Тај народ који је оспособио војску за та велика дјела, који је дао војсци средства да она та велика дјела изврши: — тај исти народ је дао и нама своје повјерење (са деснице бурно одобравање) и позвао нас да ми предјачимо у тим догађајима (на десници бурно одобравање и плескање). Наша је заслуга у томе што смо ми на тој државној лађи били команданти и ми је водили. Ништа друго ми за себе не тражимо, и ништа друго ми нећемо.

Г. Рибарац је казао даље да „бој не бјеше свештено оружје, већ бој била срце у јунака“. Има, господо, у томе много истине, и зато топови Шпајдерови мало друкче измјестују код нас, а још друкче код Бугара. Али, господо, да вас подсетим и на једну ријеч мога старог професора г. Стојана Новаковића, који је у једној прилици рекао: „И Вук Мандушић имао је разлога кад је жалио за својим шефердаром, ма да је у рукама Мандушића Вука свака пушка убојита, како га је Владика тешио.

Ја мислим, да г. Рибарац разумије тај израз, и ту напомену г. Новаковића.

Кад се, господо, говори тако радо, и нама са ове стране исто тако пријатно, као и вама, о заслугама војске, онда, господо, не треба да се заборави ни на то, да је то народна војска, а г. Рибарац је баш нама пребацивао како смо ми говорили некад противу стајеће војске.

Ми смо говорили, господо, некад против стајеће војске онакве, какве се у многим и многим државама практикују, говорили смо против претјераности стајеће војске. Ми стајају војску сматрамо као школу за народну војску. У том погледу нијесмо јој били противни, нити смо сада, али као главну снагу војске сматрамо народ. (На десници плескање). Господо, том приликом заборављате ви с лијеве стране да кажете још и то, шта је за ових последњих десет година урађено, да се подигне дух у тој народној војсци и код њених официра, да се она одушеви за велика дјела, да буде потпуно спремна и да загрје и затрени оно „срце у јунака“, које поминае г. Рибарац, кад пође на непријатеља. То је, господо, једна врло важна ствар, и то, што је у том погледу учињено, назвише је наша заслуга, заслуга новог слободног живота, новог уставног и парламентарног реда ствари у нашој отаџбини.

Тако „срце у јунака“ није било 1885. год. зато, што је онда атмосфера била врло загушљива; зато што су се господо, која су онда управљала, бојала војске; зато што нијесу хтјели да је пошљу на непријатеља, којег су и подцењивали, зато што су је послали с оружјем које је тек примљено и са којим се војници нијесу вјежбали честито ни месец дана, и чија је муниција последије пет дана отказала своју услугу. Није је било! То су разлике између старог и новог времена, које ви заборављате, и које нас изазивате да овдје помињемо и истичемо“.

Писмо из Арбаније

(Сјутра дан послје Есад пашине афере)

Пред Драчом, 10. маја на поноћи.

На Валони смо, малој и симпатичној лађи мађарско-хрватског друштва, која неуморно јури пред Аделсбергом, такмацом из аустриског Лојда. Лијево остраг оставили смо арбанашко пристаниште Сан Ђовани ди Медуа, некад толико развикано од европске штампе а данас толико биједна изгледа, гдје још и данас, у одсуству спремнијега, један по зајату кафеџија носи се и поноси са звањем и функцијама команданта тог чувеног мјеста. На сву пару плонимо у правцу Капо Родонијо гдје прије годину тек поносно се извршаше она застава, што видије Куманово и освећено Косово. Оставили смо за собом и тај крајни пост наш из времена побједа и слепаче већ онај обалски фењер, окрећући се тамо око своје осовине, изгледа на усјану куглу која час потоне час издиже на површину воде. Одмакли смо већ толико да та кугла почиње се губити на хоризонту, док потез сирене изнад главе не даде нам знак да смо ту и Драч се је виђао лијево од нас. На уласку у пристаниште шилбочи нека ратна лађа, по прилици каква крстарица осредњег тонажа, чија мршава силуета одржава се према небу, но чију народност кроз ноћну површину не могу да погодим. Сва-

којако да ако није аустриска биће да је талијанска. У осталом њих има повише у пристаништву. Наша лађа је већ осидрила и пиштави глас њене сирене пара мртву тишину те драчке вечери. Но узалуд ће се она тако цијеле ноћи надимати, лучки чиновник који треба да на броду овјери маршруту Валоне и дадне слободну пратику, како се то поморским језиком каже, не указује се. Биће да је последње двије ноћи будан био и ноћас се жељно успаво. Два француска колеге који су се из далека загнали и ево их дошли да виде, шта се опет ново дешава у пријестоници нове арбанашке државе, они нервозно корацима мјере кров лађе и немоћни протестирају.

— Тер ако, рећи ће, Бретањац с подругљивим осмјехом своје париском колеги, мислио си ваљда да ћеш и ноћас доживјети ријетку част, као оно последњи пут, да подијелиш хотелску собу са још тројицом, међу којима је и једна арбанашка екселенција, њен министар финансија. Поноћи је и Драч изгледао утонуо у некој тужној резигнацији. На флотилији једрилица дубоко у дну залива распознајем њене прописне и разнобојне огњеве. Једна терпедњача испред нас наперила је свој рефлектор изнад вароши, која изгледа мирна и успавана. Посмарајући те млазове електричне свјетлости, што се изручују поврх вароши, човек помишља на неког патролцију, који сањивим оком прати сваки покрет окорелог айаша, кога му је полиција на чувље повјерила. Њени топови који до јуче одјекиваху на празно — у ваздуху — у почасним паљбама, готови су ноћас, да одјекну с гранатом. У варош, у месо. Каква измјена! Ту прије три мјесеца, приликом доласка арбанашког Књаза, искрцао сам се уз звуке једног талијанског оркестра, што на вилински освијетљеној риви наизмјенице свираше аустриску и талијанску химну, а ноћас је тихо, без музике ни потрке, једино што она серенада жаба из оближњих бара, здружена са ритмичним кахтањем оног мотора, што, прислоњен уз оне древне ђеновешке зидове, снабдијева електричном свјетлошћу књажевску палату, уноси неку веселу ноту у овој и сувише суморној ноћи пред Драчом, гдје осјећате неку киселину, као мирис топовског барута.

Оне двије боген-лампе што свијетле пред уласком у дом арбанашког „мбрета“, а који је ноћас пажљивије чуван него обично, свјетлуцају још, и ми смо сишли у кабину да са 25 целзијуса мало про-

ПОДЛИСТАК

ТВОРЦИ ИСТОРИЈЕ

Карлајлова и Толстојева теорија¹

Ко је творац историје? Карлајл одговара: „Бог“. — Толстој одговара: „Бог“.

Но кад се питање постави у множини: „Ко су творци историје?“ — тада Карлајл одговара: „Велики људи“, а Толстој одговара: „Сви људи“.

Карлајл и Толстој су ауторитети првога реда. О њихов суд о историји немогуће је оглушити се.

Карлајл, син једнога зидара, патри је, по његовим сопственим ријечима, цијелога вијека од диспепсије стомака, и скоро цијелога својега вијека од немаштине, и био је, по ријечима Гегеовим: „морална снага од велике важности“. Рођен је у разгор Француске Револуције, коју је он на најоригиналнији начин описао, наштио се дуго тражећи се и учећи се, и наштио се још дуже учећи туђу дјечу за плату једва довољну за сиромашан живот. Живео је у селу и у граду и најзад у Лондону, хиперграду, вазда у својој духовној усамљености и вазда у независности од људске милости и ласкања, од државне плате и критичарских мишљења. Одређен од свога оца, зидара, да буде свештеник, он је изабјегао да то буде формално, но постао је и до смрти

остао у суштини не свештеник него прво-свештеник Бога живог, зидар правде Божије међу људима и пламени проповједник једног херојског идеализма међу браћом својом.

Кад се један велики човек рађа, он налази у свијету већ рођене противности себе. Кад је Карлајл дошао на свијет, његови противници већ су ходили по свијету широким погом. А његови противници, то је била лаж у свима одјељима, озбиљним и смијеним философским и државничким, реформаторским и самарићанским. Његов противник био је позитивизам, који је само на ријечи врло видовит, но на пракси кратковид до близу слијепила. Његов противник био је епикурезам, који на језику значи смирену умјереност, а на дјелу разврат. И атензам, који има ноге да потрчи за малим фактима, и има руке да сабере мала знања, но нема духа за највећи факт и најважније сазнање у свијету. И напућена ученост, која има више претензија него права, и више обећања него испуњења. И лисиције политиканство, које под дебелим бундом државног и општег добра крије своје себичне циљеве, своје неискане сујете и своја злочинска средства. И жалосна по сиромаштини умјетност, која под широким и шареним тоалетима крије своје мршава и ружно тијело. И литература са извјештаченим језиком и болесним садржајем.

Карлајл је примио борбу и истрајао у њој. Дугогјечан као стари патријарси, он је без мало цијело једно стољеће пред-

стављао савјест енглеског народа. Неумитан и неподмитан као оштра и чиста савјест, Карлајл је горно пророчким пламеном усред масе људи равнодушних према звијездама на небу и херојима у историји. Његов језик је био најчуднији, каквим се икад проговорило на магловитим британским острвима, од кад су се у тој магли појавили људски створови и почели свијетлити један другоме и гријати се један од другог. И предмет његова говора био је необичан, најнеобичнији на небу и на земљи. Оно што је најнеобичније на небу и на земљи, оно је Карлајл бирао за предмет свога размишљања и говора. Бог је најнеобичнији и најбољи предмет на небу, хероји су најнеобичнији и најбољи предмет на земљи. Карлајл, чие су се мисли и ријечи највише односиле на Бога и хероје, био је и сам божанствене и херојске душе. Његово схватање овога свијета потпуно је дивинистичко.

„Свијет је овај чудо“. „Ми људи смо чудо чуда, — велика неразјашњива тајна Бога“. „За човјека вулгарна и тривијална, овај свијет брзо губи своју боју и блиједи као чудо. Но за човјека савршеног душевниг састава, овај свијет остаје до краја једна бескрајна ризница чуда. Велике наука! Заста, наука је учинила много за нас, но биједна је то наука, која би хтјела да скрије од нас науку, дубоку, свету неизмјерност незнања, у коју не можемо продријети никада, и по којој плови све наше знање као једна лака љуска“.

Па онда: „дати научно име свима стварима, то још не значи објаснити исте и разумјети“. „Никаква хемија не би могла сакрити да је овај чудо, кад јој не би глумост притекла у помоћ“. Много има чуда на земљи, но највеће чудо је човек, и то нарочито велики човек, херој.

Најважнија тачка Карлајлове философије историје јесте учење о херојима. По Карлајлу историја људска не само не би се могла замислити без хероја, него не би се могла ни дефинисати друкчије, него као биографија хероја. „Историја свијета јесте само биографија великих људи“. Требао је и сувише смјелости, па да се једна таква мисао породи, да човјечју свијест испуни, да се изговори и напише и тиме стави до знања цијеломе свијету. Знала се и тврдило и прије Карлајла да су велики људи врло значајна чињеница у историји, но нико до Карлајла није се осмјелио да тако одлучно идентификује живот цијелог човјечанства са животом неколицине великих људи. Карлајл је то објавио с таквом самоувереношћу и таквом рјечитошћу, да је сав свијет био удивљен и изнепаћен.

Одбрана и узвишена мањина људи ансорбује у себи сву историју. Живот милиона људи прелива се у животу једног великог човјека и добива тек по овоме своје име. Без великих људи живот би био безимен и безизразан. Сваки херој именује и изражава једну област људских тежња и људске делатности. Херој може свијетлити људима као бо-

¹ Предавање др. Николаја Велимировића држано о светосавској прослави у Богословији Св. Саве у Биограду.

„Дјело“, свеска за април 1914. год.

спавамо, чекајући док се *лиман баш* не растрјејезни, да нас једном изведе на обалу.

Интервју с А. пашом

Нестрипљив да сазнам чим прије о најновијем што се је догодило у Драчу, а о чему се данас пуне читави ступци по европској штампи, устао сам рано. Преко платоа Динарских Алпа рађао се је дан и ваздух шибан јутарњим повјетарцем допирао је свјез и кријепак са оних ледених предјела.

У том склопу арбанашких планина, обавијеном у снијегу што се не топи и у хладном повјетарцу што од туда струји, као да замишљам, преко батерија ратних лађа, постројеним у драчком пристаништу, Арбанију, младу невјесту скоро вјенчану, која, у знак пубертета, још никако не скида ону бијелу вјенчану хаљину, — као да осјећам колико је хладан дах младе невјесте, која не воли, како изгледа, свога наметнутог мужа. Свануло је и ја већ распознајем народност оне крстарице што шиљбочи на улазу у пристаниште. То је „Sigetvar“ из аустријске флоте, којој је пало било у дио, да прва понуди право азила браниоцу Скадра, који, избегавајући аустро-талијанске подвале, сударио се је о достојанство и вољу свога новог суверена на чију је *бесу* овај стигао амо. Есад паша, међутим, био је заробљен тамо, и као роб депотиран у Италију. Слично нешто оное, кад Велики Имератор, тражећи скровиште, потрфео је на туђи *Белерифон*, који га доцније одвози на Св. Јелену. Пошто смо се искрцали, на кеју арнаутски *каракол* претресао нам је својски сваку рупицу од наших хаљина и пошто нас је разоружао од пасона и *кодака*, пустио нас је на слободу. У посјети једној високој личности и искреном пријатељу Срба, журећи се уз пут, примјетио сам, да је један комбинован аустро-талијански одред матроза, на капијама књажевске палате, замијенио био арбанашку народну гарду, а ова потиснута на улицама вароши, пазни на ред и спокојство становника, који се иначе врло ријетко виђају и корачају оборене главе.

— Молим вас, екселенцијо, кажите ми у чему се састоји Есад пашина афера и шта је било с њиме? Ви ћете то знати, будући сте у интимности били са њиме, — упитан ја А.-пашу.

— Нови политички курс Арбаније, а томе се је свако надао, ко иоле познаје наше прилике, није успио измирити се са елементима тако хетерогеним, што наилазите у овој земљи, — одговори мој прија-

тељ. Затим као нешто занесен настави:

— Као год што ни долазак новог суверена, тако исто ни састав чисто арбанашког кабинета није био боље среће, да избрише оно незадовољство међу овим становништвом, које је у великој већини мусломанско, због тога, што је изгубило свога калифа поразом Турске.

Незадовољство то, све више је расло, у колико су трупе побуњених Епирота побједоносно марширале територијом, која је лондонском реунијом назначена била за Арбанију. То незадовољство пошло се је доцније до гнушања и националног срама, кад је европска комисија испред Књаза Вида и његове владе отишла, да на грчком земљишту потпише самоуправу Епира, одузимајући тиме најнапреднији дио од Арбаније.

У том, како рекох, националном сраму, Есад ће помислити да покуша учинити крај једном таквом мекопутном и анемичном режиму. Учинио је био један турне међу својима вјернима по унутрашњости земље, гдје је оставио на сахрану количину оружја и муниције по напуштању Скадра, вратио се је био у Драч, тада ће га аустријска морнарица ухватити и укрцати на једном ратном броду и он је одведен већ, како чујем, у Италију, као заробљеник правичне Европе. Овдје паша заврши говор и нешто дубоко уздахну.

Сад сам већ почео пробијати тајнаственост најновије арбанашке сензације, помислих у себи, а од чега је Арбанија, изгледа, задржала, депозит.

Есад је дакле жртва оног патриотизма, којим се је онако храбро борио у скадарској војни. Два јадранска такмаца нијесу жељели љепше да оправдају тиме њину давно жељену оружану интервенцију у Арбанију. Захвалити на онако *сабала* иле интервју и продијати сам, за Валону, да дочујем што год подробније о оној другој, не мање трагичној арбанашкој драми, што се одиграва по митолошким висовима Епира.

Отпутовао сам, оставивши два француска колеге у „меблираном хотелу“ госпође Клемантина, да им ова у доба овог нерада и нерета, исприча историју оних својих буђавих пергамената и зарђалих грбова, који је издају, и ако старицу из Тирола, за једног од директних изданака старинског Монтмарасијевог стабла, коју је судбина у борби за опстанак гурнула у ову још неиспитану земљу. Тако су варљиви каприси људске среће!...

С. Бурашковић

жајство, или као пророк, или pjesник или свештеник или књижевник или краљ. Тек он је увијек свјетлост људима. Таква свјетлост био је Один, главни бог скандинавски. Он је био „учитељ и вођа душа и тијела“. „Поред њега живот је постао одређен, мелодичан; он је први оживио живот“. „Његов поглед на васиону једном изражен изазвао је сличне погледе у свима духовима“. По изгледу он је био као и ми сви, но по души, по видовитости и вјерском надахнућу, он је био велики. Људи су му се дивили за живота и обожавали га послје смрти. Јер смрт не умањује величину хероја по увећава је. „Један човек који је био велики за живота, постаје десет пута већи по смрти“. „Один је постао хиљаду пута већи по смрти, — смртан човек, он је постао Бог“. „Традиција је огромна са тегат obscura, која увеличава!“ Традиција норманска начинила је од Одина Бога, а традиција арапска начинила је од Мухамеда првог доглавника божјег. Као Один на сјеверу, тако је Мухамед на истоку дао бољи и изразитији облик људским мислима и тежњама. Рођен у сиромашном пастирском племену у Арабији, испуњеној идолима и мраком, Мухамед је постао свјетлост милионима људи, блиских и даљних. Његова ријеч је за ових „дванаест столећа била религија и вођу у животу петог дијела шијелог људског рода“. Он је као варијација, „која је пала на један свијет од црног, жалосног пијеска. Али погледајте, како тај пијесак постаје експлозиван барут и пламти до неба висо-

ко, од Делхија до Гранаде! Велики човек пада као муња с неба. Остали људи чекали су га као гориво, а затим су и они планули“. Хероји поезије јесу Омир и Данте, и Шекспир и Гете. Већи од највећих јесу Данте и Шекспир. То су „светитељи поезије, канонисани pjesници“. Данте је „музички“ изразно дух, а Шекспир радију средњег вијека. Читаво столјећа времена и многи милиони душа налазе се у њима. Оно што је десет хришћанских столећа мислило и осјећало, исказао је Данте. „Да он није проговорио, многе би ствари остале нијеме; не би биле мртве, али би живјеле без гласа“. „Дубоки Данте јесте дубок у свима стварима. Он је продро у суштину свега“. Главно је познаје суштине, храброст и искреност. Херој никад не остаје при површности, но иде у дубину. Данте и Шекспир су дубоки и велики као свијет. Они су схватили све боље од других људи и умјели боље од свих да изразе то што су схватили. Њихова величина је у главном „хероизам ријечи“, ријечи пламених које, кад се изговоре, не пропадају, и које, кад се напишу, урезају се у вјечност.

Лутер и Нокс били су хероји — свештеници. Лутер се борио против идолатрије папске и враћао је људе суштини вјере. „Оно што је Нокс учинио за свој народ, може се назвати васкрсеном из мртвих“. Од Нокса „народ је почео да живи“. И Лутер и Нокс тежили су правој теократији, која означава владу Бога у свијету. И Мухамед и Хилдебранд и Кром-

Дневник

Здравље Књагиње Милице. Здравље Њеног Краља. Височанства Књагиње Насљеднице Милице, која се налази на лијечењу у Њемачкој, окренуло је на боље. Њено Краљ. Височанство је на путу потпунога оздрављења.

Био у Бару. Његово Краљ. Височанство Књаз Петар био је ономад у Бару, гдје се задржао два дана.

Руски посланик. Г. Гирс, царско руски посланик при нашем Двору, вратио се преkjуче са подужег одсуства на Цетиње.

Г. Посланик био је сјутра дан по доласку примљен у аудијенцију од Његовог Величанства Краља.

Свечана аудијенција. Прекjуче у 11 часова прије подне био је примљен у свечаној аудијенцији код Његовог Величанства Краља овлашћени посланик Грчке г. Евгенијадес, који је Господару предао своја пуномоћја као изванредни посланик и опуномоћени министар. Г. посланик је том приликом примљен у Краљ. Двору и испраћен из истога са свијема почастима, које припадају његовом високом чину.

Гости из Русије. Сјутра стижу у нашу пријестоницу одлични гости из Русије. Руски XV стрелачки пук у Одеси слави овијех дана двадесетпет-годишњицу откако је блаженопочивши Цар Руски Александар III. одредио да му наш Господар буде почасни шеф. Тијем поводом сјутра стижу овамо официри тога пука као његово изасланство, да поздраве Његово Величанство Краља и да му честитају тај лијепо јубилеј.

Драги гости из Русије биће у нашој пријестоници свечано и радосно дочекани.

Граховад. Јуче се, на Спасов дан, навршило пуних 56 година од знамените и славне побједо црногорског оружја на Граховцу. Тијем поводом служен је у манастирској Аркви уобичајени свечани парастос за покој душа погинулих на Граховцу а у присуству Краља, Књаза Петра, министра и великодостојника.

Слава улазица са Граховца! Вријеме. Јуче је наодила тиха топла прољетна киша, која је ублажила несносну сушу, а на Цетињу досадну прашину. Данас је ослануо дивни ведри и топли дан.

Gross-Habsburg

Под овим натписом у Кракову у Аустрији изашла је једна књига из пера некаквог анонимног писца „Октавијуса“, ко-

вел имали су ту исту тежњу. „Па зар то није оно, — узвикује Карлајл, — што сви надахнути људи, звали се они свештеници или пророци или ма каквим другим именом, свим бићем желе и морају жељети?“ Јер та теократија великих мислених људи, као што су били Лутер и Нокс, означава вољу божју, или царство божје на земљи.

Гете је херој као књижевник. „Томе човеку чудним путем било је дато оно што би се могло назвати животом у божанској идеји свијета; гледање унутрашње божанске тајне“. Карлајл се слаже са Фихтеом у дефиницији књижевника као откривача „божанске идеје свијета“. Свака ствар и сваки појав има под својом видљивом формом једну скривену божанску суштину. Књижевник који продре до ове идеје суштине ствари и појава јесте књижевник — херој. Онај који се задржи при површности и чуљности јесте сметењак и ништавило. Поред Гетеа Карлајл истиче још нарочито Џонсона као хероја — књижевника.

Хероји — краљеви јесу за Карлајла Кромвел и Наполеон. „Сиромаш Кромвел, велики Кромвел! Неарткулисани пророк; пророк којег не може да говори. Суров, збуњен, напрежући се да се изрази са својом дивљом дубином, са својом силном искреношћу“. „Сва своја велика предузећа починао је молитвом“. Он је покушао да оствари теократију коју је Нокс само проповиједао. Лутер је тражио да се у цркви, а Кромвел да се и у цркви и у држави управљамо по ономе што је

ји црта, шта ће бити од сусједне монархије у 1918. години. Пошто се садржина те чудновате књиге тиче и нас, ми је овдје доносимо у изводу, да би наши читаоци видјели, каква је литература у нашем сусједству почела цвјетати послје балканских побједо.

Г. Октавијус се, дакле, замишља негдје на крају 1918. године. И замишља се да га је тешка, али часна дужност запала, да пише историју задњих јуначких дјела своје домовине, те да оцрта постанак њене величине. И он ту задању преузима савјесно и израђује ју одушевљењем и маром ријетког патријоте.

Почиње овако:

Турска војска се је кроз потоње доба, наиме од 1914 до данас (до 1918!) реформисала и ступила и савез са Бугарском. Арбанија је постала уредна и јака држава, док је — Србија, услед унутрашњих размирица ослабила, Грчка такође, а Црна Гора је сва *исцрпљена од сунца и изједена*. (?) Румунија се је наравно опаметила и посве прикључила Аустрији. (Скромна жеља)

Тројици Савез и Споразум трају још увијек, али нешто се је измијенило: Енглеска се је наиме спријатељила (*ria desiderata*) с Њемачком; Аустрија и Италија иду увијек сложено, Шведска и Норвешка се спремају на Русију, Јапан такође и, — на истоку остаје осамљена Русија, а сви против ње. То јест: *уза њу су само ослабљена Србија и Црна Гора*.

У Аустро-Угарској, међутим, анђео мира сиђе с неба и све сложи, баш као у причи о вуку и јагњету. Мађари и Хрвати се љубе у лица, Чеси и Нијемци пију братимство, Пољаци и Русини плачу од љубави.

И сваки добије своје: Хрвати два универзитета, а Словенци један. Војска монархије износи 740.000 људи у миру, по ва дивизија дреднота је већ готова, а ероплани застиру сунце над земљом. Спољна политика има у своје интересне сфере: Турску, Румунију, Бугарску и Арбанију. Постоје јавни уговори са Тројним Савезом, а тајни са — Кином и Јапаном. Све наравно против — Русије.

Русија је, међутим, већ близо пропасти. Изнутра неслога, револуција, покољи, пијанство, а изван — непријатељи. Тешко ју је Бог казнио.

Тако то стоји у почетку 1918, пред сами — рат.

А рат тај почне овако: У фебруару (и датум већ стоји!) дође у Станиславу у Галицији до велеиздајничке парнице, горе од свих осталих, на којој се објеси само 18 шињуна руских. Русија наравно плане и тражи задовољење, Аустрија неће да даде, и — навијештен је рат. На 2. марта 1918. бива опозван руски посланик у Бечу...

До европског рата не долази, јер се је Енглеска (да не заборавите!) спријатељила с Њемачком и стоји мирно, а Француску држе Њемачка и Италија. У рат улазе само: Аустрија, Румунија и Турска против Русије, а Бугарска, Арбанија и Аустрија против Србије и Црне Горе. Против Русије, али с друге стране наступају још Кина и Јапан, а са сјевера Шведска и Норвешка.

Мобилизација Аустрије бива извршена уз pjesму, вино, пиво и сузе радоснице, док у Русији нико не иде и морају вући старце од 48 година. На 4. марта излази ратни проглас аустријског цара...

Русија има 5 милиона војске, коју али мора раздијелити против Шведа, против Кине, Јапана и Аустрије, док Аустрија има

права божја истина. „Код Наполеона, на против, све је било артикулисано, но врло много и лажно и неискрено. Зато Карлајл сматра Наполеона за мањег хероја од Кромвела. Наполеон је био у заблуди, кад је држао „да се људи дају варати“. „Он се преварио. Као човек који је зидао на облаку, његова кућа и он сурвавају се у хаотичну гомилу и неспаје их са свијета“. Он није видио своју велику стварност, него ју је покушавао да учини још већим ситничарством и театаралношћу, па ју је тако само смањено и омео. Па ипак он је био херој по тој великој стварности, која је била у њему. Овдје онде покушава његов душевни хероизам да се пробије кроз лаж, којом је Наполеон самог себе обавијао. Он је цијелог свог вијека искрено мрзио анархију и перед, како онда кад је завладао као крунисани император, тако и онда кад је као мандатар и љубимац револуционарне демократије командовао трупама. Његова херојска истинитост испољавала се ипак овда онда. Ласкавим агресивитима, који су у присуству његовог оштрогумним софизмима доказивали непостојање Бога, Наполеон је показао на тамно звјездано небо египатско и рекао: „То је врло оштроумно што ви говорите, господо, али ко је створио све ово?“

(Наставиће се).

само 4 милиона, али сви иду на Русију. Томе још Румунија приложа 18 дивизија, Турска 370.000, Шведска 250.000, Норвешка 130.000, Јапан 600.000 и Кина 300.000 људи — све против Русије. Против Србије иде Бугарска са 540.000 и Арбанија са 100.000.

И започне рат.

Г. Октавијус црта детаљно све поморске и копнене битке, све операције, све губитке, све штете на бродовима итд. Прва поморска битка се одиграва на Дарданелима и наравно потону само 4 руска брода, али, истини на част, бива и „Адмирал Спаун“ нешто оштећен. Него то се брзо поправи и једна нова и одлучна побједа би извојевана...

На копну долази до прве битке на 1. априла (ово је заиста за 1. април!) код Бердичева. Аустрија и Румунија имају 1.050.000 људи против руских 960.000. После 8-дневне битке „наши“ добиједе и потјерају Русе према Кијеву. Руси изгубе само 100.000 мртвих и рањених и 120 топова. До одлучне битке долази код Кијева и ту су наравно Руси побјеђени. Бјеже даље и моле за мир. Још једном бивају потучени и онда им Аустрија великодушно пође у сусрет и на 18. јула исте године дође до познатог „Бечкога мира“. (Наравно прије су Бугари потукли Србе код Митровице и Крагујевца, а Арбанаси Црногорце код Подгорине.)

У том миру бијаше закључено: да Русија одступа Аустрији само руску Пољску, Украјину, Бесарабију и јужни Кавказ. Финландија постаје самостална држава, Источна Сиберија, Амур и Сахалин постају јапански. Русија мора платити 11 милијарда круна оштете. Србија уступа Бугарској Македонију, Скопље и Врању, а Арбанији Нови Пазар. Црна Гора уступа Аустрији Ловћен, а Арбанији Ђаковицу, Пећ и Плав.

И тиме је било готово све. Још је остало само унутрашње уређење овако велике државе. Добила је назив „Gross-Habsburg“, савезна држава, састављена од држава: Аустрије, Угарске, Пољске, Украјине, Хрватске и Босне (Хрватима би дали и двије државе!) И овако уређена постала је првом државом у Европи. Броји 99 милијона становника, Немачка броји 71 милијон, а Италија 38. Енглеска броји ипак 58 милијона, али зато Русија и Француска више и не спадају у велесиле. У Француској се памте више не рађају деца, а у Русији је све погнуло...

И овдје се црно-жути писац пробудио из сна своје вреле фантазије и сав се следно кад је прогледао и видео да Русија ипак постоји и све је већа „на страх врагам“.

ТЕЛЕГРАМИ

Српско оружје

Биоград, 13. маја

Српска Влада поднијела је Скупштини предлог закона о наоружању за које се тражи само двадесет и два милиона и 800.000 динара. — Биоградски Пресбиоро.

„Бугарске књиге у Битољу“

Биоград, 13. маја

Вијест коју је објавило софијско „Јутро“ да су бугарске књиге, заплијенене од књижара, метнуте на гомилу и спаљене усред вароши, у присуству становништва па чак и официра, — апсолутно је измишљена од прве до последње ријечи да је не би требало ни демантовати. — Биоградски Пресбиоро.

Маркиз ди Сан-Ђулијано о Арбанији

Рим, 14. маја

У парламенту, поводом интерпелације о Арбанији, маркиз ди Сан-Ђулијано, министар иностраних дјела, изнио је ток догађаја и изјавио да Италија и Аустро-Угарска раде у узајамном повјерењу и потпуној лојалности, што је било вазда основна интимних аустро-италијанских односа.

Обје државе су ријешене да учврсте Арбанију и књажев ауторитет, и чиниће све што могу да издјегну оружјану интервенцију у Арбанији. Оне ће позвати натраг, што прије буде могуће, одреде који су се искрцали. Обје владе су се споразумјеле, у случају да на то пристану све велике силе, да се пошаље у Драч међународни одред из Скадра, јер могу да искрсну озбиљни догађаји који би имали одјека на Балкану и на Јадранском Мору чија

равнотежа чини животни интерес Италије и неће моћи ни у којем случају да се измијени на штету Италије. Ова политика је у складу са политиком савезника. — Бечки Кор. Биро.

Интриге против српско-грчког савеза

Биоград, 13. маја

Бугарске новине јављају да је Генералдијев казао у Собрању: „Срби су нам предложили савез против Грка, али смо ми то одбили. У истом часу, они су се обратили на Грке ради савеза.“

Овлаштени смо да изјавимо да је ово тврђење потпуно измишљено и лажно. Наши односи са Грчком пријатељски су и искрени. Историјски догађаји не могу се ничим фалсификовати. — Биоградски Пресбиоро.

Биоград, 15 маја

Пресбиоро је јавио, према бугарским новинама, о бугарским интригама које тврде да је Србија тобоже тражила савез против Грка. Сада ту вијест исправља Бугарска Агенција и каже да то није чинила српска влада него један српски дипломата чије име неће да каже. И овакав одговор од бугарске стране може да потпуно задовољи. — Биоградски Пресбиоро.

Аустрија и Арбанија

Будим-Пешта, 14. маја

У делегацији изјавио је секционни шеф гроф Форгач, у име грофа Бертолда, „да су критике о држању Кијаза Арбаније преураћене. Кијаз је потпуно узео на себе дужност одговорности. Било би за жаљење кад би лични нападаји учинили његов задатак тежим. Наравно, Арбанаси се још нијесу могли претворити у цивилизовану нацију. Треба се надати да ће немири брзо престати. Есад паша је само арбанаска угледност и апсурдно је представљати га сада као италијанског присталицу и тврдити да смо ми довели до забијача Есад паше. Нема ни говора о интервенцији наших бродова у Драч“. — Бечки Кор. Биро.

Аустрија и Србија

Будим Пешта, 15 маја

Аустриска делегација усвојила је редовни војни буџет. У току расправљања, Чех др. Крамарж интерпелисао је војног министра да ли је истинита вијест једног мађарског листа да монархија чини војне припреме, пошто је Србија предузела извјесне мјере обазривости на граници Арбаније. Министар војни, Кробатин, одговорио је да је та вијест измишљена. — Бечки Кор. Биро.

Држање Русује према Арбанији

Петроград, 15. маја

„Вјестник“ сазнаје, према аутентичним извјештајима, да руска влада не намјерава узети учешћа у међународном искрцавању трупа у Арбанији, али се не противи да то учине Француска и Енглеска. Шест Великих Сила налазе да је то искрцавање нужно. — Бечки Кор. Биро.

Руско изасланство

Одеса, 15. маја

Поводом двадесетпет-годишњице имевовања Њ. В. Краља Николе власником 15. ловачког пука, изасланство изабрано између официра пука, отпутовало је на Цетиње. — Вјестник.

Арбанаси против Србије и Црне Горе

Биоград, 15. маја

Желећи искористити узбуркано стање у Арбанији, Барјам Цур, Иса Бољетинац и Садик Рамо, договарају се како да створе немире дуж српске и црногорске границе. Ови договори одржавају се у Скадру. — Биоградски Пресбиоро.

Револуција у Арбанији

Драч, 16. маја

Контролна Комисија преговарала је јуче са устаницима у Каваји и данас пошла у истом циљу у Тирану. Устаници су се концентрисали код Шкумбе да се ту одупру Азиз паши Вриони који наступа према њима с Арнаутима, вјернима влади. — Бечки Кор. Биро.

Помиловање осуђеника

Сарајево, 16. маја

Званични „Сарајевски Лист“ објављује аутографско писмо цараво којим су помиловани сви српски поданици, осуђени до данас у Босни и Херцеговини ради злочина шпијунаже. Исто тако се укида сав кривични поступак у току, подузет ради овога против српских поданика. — Бечки Кор. Биро.

Забавник

Женске плате у Америци. У последње се вријеме међу радним женама у Америчким Сједињеним Државама повела жестока борба за побољшање материјалног стања. И мушкарци судјелују у тој борби, па се и у саборима појединих држава расправљало много о минимуму, што се има плаћати жени радници. Истицало се нарочито много, да са мањом платом од пет долара недељно жена апсолутно не може живјети. Нарочито се истицало, да малене плате такођер много доприносе ширењу тјане проституције. Да се дакле дигне морални ниво, ради се о томе да се женама радницама осигура доста висока плата, с којом ће моћи поштено и пристojно живјети. Недавно је у држави Вашингтон државна комисија за установљење минимума плата одредила, да свака жена радница у трговини (продавачица, контоариста итд.) мора платити најмању плату од 10 долара недељно, што одговара према цијенама за животне намирнице овдје своти од 20-25 круна. Мјесечна плата жене износи дакле више нешто преко 43 долара што одговара плати по прилици 90 круна. Дакако да су америчке раднице и интелигентне и марљиве, а томе доприноси васпитање. Васпитање, вриједност и способност — онда и плата!

Право на смрт. У новије доба изнеле су проблем еутаназије т. ј. помоћи, којом се убрза смрт у случајевима безнаде и тешке болести, примјењен је само у Америци на врло проузат начин. Јуче је државна комисија Сквије у држави Њу Јерси. Она је била одушевљена пристаја мисли еутаназије. Прије годину дана обољела је на пријету и болест се тако развила, да више није било наде на опоравак. На то је гђа Сквије послала негијери на власти, молећи, да се за овакове случајеве болести створи закон, којим се дозвољава еутаназија; она сама је хјела прва да се подвргне наредбама тога закона. Од тада води се велика борба: једни говоре за овакав закон, други наводе разлог против. „Кад једна живина болује, а нема могућности, да оздрави“ — пише гђа Сквије — „онда је спасавамо од њених мука, али људима не дозвољавамо, да скрате часове безнадних својих мука“. Један од познатих хирурга у Њујорку почео се за ствар интересирати, а напо-се за болест гђе Сквије. Почео је проучавати гђу Сквије и одлучи се на једну операцију, која — му успије. Његова је пацијенткиња посве оздравила.

Она међутим ипак још и сада заступа мишљење, да би требало еутаназију законом дозволити, и ако би, да је такав закон за вријеме њене болести опстојао, — била већ међу мртвима.

Варваризам. У Темишвару је Шома Розенберг радник био чувен бојација. Гдје је кога стигао он га је тукао и вријеђао. Прошле недеље је тукао Лазара Милановог, који је од срамоте отишао из крме рекавши да ће се осветити. Опонад су Лазар и три му друга видјели Розенберга гдје ради негдје на крају Темишвара. Видјевши га, позове га Миланов, да дође да се измире. Но Розенберг без ријечи потегне нож. „Треба га убити, доста је брукао“ — рече Миланов, те сви почеше пуцати на Розенберга. Розенберг се даде у бјегство и сретно би побјегао, јер га ни једно таче није погодило, ма да су за њим пуцали, да није несретно пао у један јендек. Ови га стигну, двојица га ухвати, па су га држали, а друга двојица опале на њега 10 метака. Но то им није било доста. Тако су се разбјеснели да су га онако мртвог преврљала газили толико, да му се све лице унаказило. Убице су једва похватили.

Убице се зову Лазар Миланов, Флоријан Влајковић, Јован Мартин и Лазар Јовановић, сви су фабрички радници.

Наредба

о забрани држања стоке у вароши

На основу чл. 22. закона о уређењу варошких општина, забрањује се држање крупне и ситне стоке у вароши почев од 1. јуна о. г., и то у релону, коме су границе: Табља, Груда, Богословија, кућа Илије М. Дубовичанина иза Болнице, кућа Сава Ф. Иванишевића код „Гробља“, Станкова Главница и Истражни Затвор.

Ко противно поступи биће кажњен до 100 перпера на основу § 325., кривичног законика и чл. 15., тачка 4., правилника варошких општина.

Број 733. Из канцеларије Управе Општине Цетињске, 12. маја 1914 г., Цетиње. 1,1

Наредба

о пријави кола

На основу чл. 7., тачка 7., правилника варошких општина, наређује се свима онима, који у вароши имају кароце, каре, волујска кола, двоколице, велосипед и моторе, да их до 1. јуна о. г. пријаве овд. Управи, гдје ће, уз наплату прописне таксе, добити ознаку и број, који ће бити дужни стално носити.

Ко противно поступи, биће кажњен по чл. 15., тачка 4., истог правилника.

Број 734. Из канцеларије Управе Општине Цетињске, 12. маја 1914 г., Цетиње. 1,1

Објава

о шталама у вароши

У интересу одржавања чистоће у вароши, а на основу одборског рјешења, одобреног са стране Господина Министра Унутрашњих Дјела, забрањено је држање штала у вароши почев од 1. јула о. г., што се поново чини на знање заинтересованима с позивом, да се одмах пријаве овд. Управи ради добијања бесплатног земљишта за подизање штала.

Ко противно поступи, биће кажњен по чл. 15., тачка 4., правилника варошких општина и уједно му забрањено даље држање штала у вароши.

Број 732. Из канцеларије Управе Општине Цетињске, 12. маја 1914 г., Цетиње. 1,1

ПОЗИВ

за исплату општинских дажбина

Позивају се овиме сви они, који дугују овој Управи од ма које врсте општинских приреза или иначе, да своје обавезе измире до 1. јуна о. г., иначе ће се наплата извршити егзекуцијом на основу чл. 16. и 17. правилника варошких општина.

Број 366. Из канцеларије Управе Општине Цетињске, 12. маја 1914 г., Цетиње. 1,1

П. п. бр. 51. 34-50